

ידי שבת

פעמטער צייטונג

די יודישע בלאטט ערשיינט דריי מאל וואכענטליך...

אין די יודישע צייטונג קאנן מאן יעדע טאג פאר ערשטער טאג...

Nr. 145. צוואלפטער יארונג. פעסט. פרייטאג טו טבת ה'תרמ"א. Pest, den 17. Dezember 1880.

פערשער טעג נייאנחויטען.

די ערשטע טעג נייאנחויטען. (דער 50-טע בעריכטונגס-טאג) די ערשטע טעג נייאנחויטען פאר ערשטע טעג נייאנחויטען...

די צווייטע טעג נייאנחויטען. די צווייטע טעג נייאנחויטען פאר ערשטע טעג נייאנחויטען...

די דריטע טעג נייאנחויטען. די דריטע טעג נייאנחויטען פאר ערשטע טעג נייאנחויטען...

מינסטעריאום איינגעריכט, דאס דיא נעמיידען
קעלמטהין איהרע שול-סובוועניאנס-געזעכע ניכט
מעהר, וויא דיעס פריהער דער פאלל וואר, דיין
קאנצלירן, זאגערדין און געמיידען אומשטעסן-
אונטערברייטען זאללען, און דיעזעס געזעכע הייסט
עס איינטיג אנדערס: „אנהעהן ווערדן און דיא
סובוועניאנס-געלדער ניכט מעהר דורך דיא קאנצל-
ירן דען געמיידען צוגעשטעלט, זאגערדין אויף בע-
הארדליכעס וועגע; אנהעהן מיס און דען סובווע-
ניאנס-געזעכען און צייגנס דעס שולאיינשפעקטאום
בייגעפנט ווערדען, און זעלבס דען געזעכע-
כע איינטיגטונג דער בערענעפעדען שולע בע-
שטעטיגט ווירד; עס פאנגט ווי אלא; וואס דען?
נאך דיא קאנצלירן העיביא צו טהון האבען זאללען?
דיין קאנצלירן איבער דיא שילדען און נעמאכען-
אבענבען, ווייל דיא עיסטענס דיא שולע ניכט גע-
זעהן האבען, אונד ווייל דיא צייטענס און שול-
וועגן נאר ניכט, פערשטעהען; עס ליענט אלא
אויף דער האנט, דאס דען קאנצלירן און בעצא-
אויף דיא שול-סובוועניאנס נאר קיין איינפלוס
איינטיגטונג ווערדען קאן איר דארף? — די עזע
דיא איינטיגטונגען דער שולאיינשפעקטאום-
איינטיגטונגען פאנד דעם קולטוס-מינסטעריאום
דיא פאללסטע בעריקובטיגונג, עס ווערדען דאהער
דיא ווישישן קולטוס-געמיידען און איינעס גיען
מינסטעריאל-געלדען אויפגעפארדערט, דאס וויא איהר-
רע געזעכע אום שול-סובוועניאנס ניכט מעהר בי-
דען זאגענאנטען „ווישישן לאנדעס-קאנצלירן“ זאג-
דערן אימער נור ביים קאמיטאטס-פעריאליטי-
אויסשוסס איינצויבען מאגען, דא דער שלא-
שפעקטאום מינליכע דעס קאמיטאטס-פעריאלי-
טונס-אויסשוססעס איזט, ווירד ער דען בערענע-
פערדען געזעכע ווי נעמאכען בייפיען איר דע-
זעלבען און דאס קולטוס-מינסטעריאום לויטען,
זאלבע געמיידען, דיא איהרע שול-סובוועניאנס-
געזעכע ניכט אויף דעס וועגע דער קאמיטאטס-פע-
ריאליטי-אויסשוססעס זאגערדין דורך דיא קאנצל-
ירן און דאס קולטוס-מינסטעריאום טעלעגן
לאסען ווערדען און ערקלערט קיינע בע-
ריקובטיגונג פאר דיא געזעכען — ביזעהן דיא
נור דיא שולאיינשפעקטאום-געמיידען איהרע שילדע-
ן וועניאנס-געזעכע זאגע קאנצלירן אונטערבריי-
טעט, פאן זיין אב ווערדען ווי אויך דיא איינטיג-
דאקטען אונד געאלאגען געמיידען בעזעהלדען דער
שול-סובוועניאנס ניכט מעהר און דיא קאנצלירן
ווענדען, אונד דאס איזט דען אויך זעהן זעכט,
וואס וויס דען איינע קאנצלירן און אין פעסט בע-
שטעהט, איבער דען שטאנד איינער שולע און דער
פראייזיגן צו זאגען? אונד זינד דען און דען קאנצל-
ירן שילטענע אונטערגעלעט וועלכע דאס אי-
טיגטונג?

טעריכטסוועגען פערשטעהען, אום העריבער אי-
בערהויפט און אדערליך אבענבען צו קאנצלירן?
הער וויס מאן הערפאן ניכטס, אויך פריהער וואר-
דע אום קולטוס-מינסטעריאום נור אויף דאס גיט-
אכטען דעס שולאיינשפעקטאום ריקובט געמאכט-
מען, ווערדען אנדערע איינפלוס וואר מינליכעס
און אונטערגעמיידען, דיעזעס פערשטעהען פער-
איראכטע דען געמיידען נור פער שולאיינשפע-
אונד בעשטעלען ביא דען קאנצלירן, דיא געמיידע-
דען ווערדען געוויס פראך ווי, דאס דיא אונטערגע-
הייט נעממער פער איינפאכט ווירד, האט איינע
געמיידע איינע שולע, דיא דעס געזעכע געט-
שפרייט, זא קאן דיא געוויס ווי, דאס וויא בעריק-
זוכטיג גינדען ווירד, דיא קיינע פערשטען הענדע
און געלד-זאכען נאך שישען ווערדען וואו דיא איר-
שפריינדליך נאר ניכט בערעכטיגט ווארען? — זארום
נערארע דיא שולאיינשפעקטאום און געמיידע
דיעזען האכטס צוועקגעטען מינסטעריאל-געלדעס
ערוויקט האט? — נין, דיא האכטע העפער געוויס
איהרע נאמען גינדען, דיא אויך אום מינסטעריאל-
ווארדען, וועלכע וויר געראך ניכט פער אפגעשול-
בען מאגען, דיא וויר, וויא אימער, אויך קונפטיג-
הין דען פארשידענע מינסטעריאום פערדען בלייבען
וואללען? — דער פערשטער ללאך? פאן געסטערן
ביינעס איבער דיעזע געזעכענע ווי פארענדערעס:
פאר קולטוס-געמיידען דער „שבת אויס“ דאס
געמיידען אויף איהרע שול-סובוועניאנס-געזעכע
ביא דער ווישיש-איינצוויקען, אויס דיעזער פער-
קאמיטאטס-איינצוויקען, אויס דיעזער פער-
לאסטען האט דאס קולטוס-מינסטעריאום ווען
שאן אום מאנאטע מא פערענערעטען געלדעס
ערנייערע און וועלכעס דען ווישישען קולטוס-גע-
מיידען איינטיגשט ווירד, איהרע שול-סובוועני-
ניאנס-געזעכע איינשילדן ביא דעם קאמיטאטס-
פעריאליטי-אויסשוססעס איינצוויקען, דיא דיעס
פעלליגע געזעכע, דיא דורך דען קאנצלירן און דאס
מינסטעריאום געלאנגען, קיינע האפענונג אויף
בעריקובטיגונג האבען, — עס זאלל אלא ווענדען
דיא שולאיינשפעקטאום-איינצוויקען געמיידען דיא
ערנייערע דיעזעס מינסטעריאל-געלדעס בע-
וויקט האבען אלס יענער, ווא „שבת אויס“ ער-
נייערע און איינטיג, דאס ווי געמיידען איהרע שיל-
סובוועניאנס-געזעכען דיא וויכטיגייט-קאמיטאט-
סאן איינזענדען מאגען, וועלכער געגען דען ער-
דאס דעם קולטוס-געמיידען פער שול-סובוועני-
אלגעפאלטע ווערדען וואו דיא איהרע-אלס
איינצוויקען געמיידען ווערדען איהרע שיל-
סובוועניאנס געלדעס, אונד דיא קאנצלירן
ווערדען דאס „נישטענע העמיידענען“ אום
מינסטעריאום איינשילדען מינסטעריאל-וויכטיגייט
הער איינטיג זאגען?

פאלליעטאן.

צוויי שוועסטערן.

(54-טע פארשטעלונג.)

אויך האבען אונטער געטרען (אונטע מאנעל) לויך,
אלס עס טאן ווארדען, איילע אויך און ווען פאלאסט, אויך
ווארדען פארענלאסטען אונד דער גיע קאני האכטע טראקען
דער עלטערן געשעפט אונד ווען איינעוועג איינע רע-
גענע צייט מיט מיר געשפראכען, זיע שפראך דיא אפ-
נונג אויס, דאס אויך אויך אונד מינע איבריגען וועגען,
קאמפערעווען מאראנישען איינזע צו ווען נעכטע קעסט-
פאן ווערדען, אויך האבען איהם דיעס צוגעזאגט אונד צו-
בישענעם? —
דיא עלטערן ערבלאסטען ביא דיעזען ווארדען, ווי
צושטעלען פאר איהרען איינזען זאכן, דאס וויא איהן
און דער נעכטען פאלאסט פארענלאסטען.
מאנעל בערעכענעט דיעס אונד זאכט: „אויך האבען
עס דעס קאני געלאכט אונד אויך קאסטע דער, שוויטע
עלעטערן, איינע צושטעמונג אונד איינען וועגען צו ער-
בישענעם? —
„אונטענען! (זיע דער קראכע נאשא) וואס
האכט דען נעשארן? פאר איינע פערקאנען זאכע ווייסט
דיא דען פאך ערלויבען, אונד אויך איבער דיעזע עלטערן
וויא איבער דען איבריגען מאראנישען דיא האכטע גע-
פאהר ביינען!“
פאכער! (זיע מאנעל) עיווענע רויזן אללעס
אונד דיא ווייסט איינזען, דאס אויך ניכט אנדערעס קאנ-
טען, זאלל אויך אויך עיסט און עראנעוועגן וועגען, וואס

אונטער, דאס נור דיא פארשטעלונג ווארדען און נאני
איינפאכט ווער פערל איינזען ערענעט, דיעזער פאנ-
צוקאנען-מאך פרא דיאן וואר און געקאנענע קאכטען-
לוק אויך ווען עלטערן אונד און-און-עלעטערן און פאן
איינפאלטען בלוטען, זיע וויין פערלעס שוויטען און
דער ביכעל אונד דען איבריגען ווישישען שריפטען ווארדע
ער פאן דער ווארדעס דעס ווענעטוס אונד דער פאלי-
הייט דעס בייכטענעס איבערצייגט, זיע האכטע אבער
אויך דען בעוואונדערונג-וועגען, משה, דיעזע ווען אי-
בערצייגונג פאן דער ווארדעס דעס ווישישען נאכענס אויך
פאן דען איבריגען נישטעלען אום פראנצויסקאנע-קראס-
טעט אפגען איינצווערענען, ער ווארדען, וויא עס האמאלס
געט אנדערס צו ערוועקען וואר, פריהאפטע אונד זיע
איינצוויקען איינצווערענען, פרא דיאן דען לא אונטער
ווארדען און דען איינצוויקען-קריקען געווארען, ווא
אויך דאס שריקליכעס געפירטען אונד געפאלטען
ווערדען זאללעט, אבער עס נאכ דא ניכט איינצוויקען,
דיא פרא דיאן ווען נאכען פארלעבען צום ווענעטוס
אפגען אונד אונד וויקאלט איינזענשאנען, עס הערישטע
פאן אונטער דער נישטעלעקען איינע אונטערהייט-אויס-
רענונג; דיא וועלכענעקען נישטעלעקען ווארדען און
איינטיגטונג דיעזען פראנצויסקאנע-מאך דורך דיספאט-
צויגען פאן ווענע איינצוויקען אבערצייגונג אונד דיעזע
שטאך פאן איינצוויקען אבער-ווענדען, דיא נאכען קא-
טהאלישע נישטעלעקען שטעטע ווי געפאלט, דאס אויך
געקאנענע בייכטע, און זא נערהערע נישטעלעקע, און
איינער זאלבען, צייט אונד און איינע זאלבען לאנדען ווא
אללעס געגען דאס ווענעטוס אונד דיא ווענעטוס קעסטע-